

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

SCHOLA EMPIRICA

Projekt „Inovace sociálních služeb zaměřených na podporu rodičovských dovedností“

Analýza cílového stavu sociálních a terénních pracovníků projektu

Tým SCHOLA EMPIRICA

Martina Koutná, Romana Šloufová, Egle Havrdová

SCHOLA EMPIRICA

Projekt „Inovace sociálních služeb zaměřených na podporu rodičovských dovedností“, reg. č. CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_024/0007240, je podpořen v rámci Operačního programu Zaměstnanost z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Úvod

Předkládaná zpráva byla dokončena v květnu 2020 v kontextu projektu OPZ „Inovace sociálních služeb zaměřených na podporu rodičovských dovedností“, č. CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_024/0007240, který je podpořen v rámci výzvy č. 03_15_024 Sociální inovace v oblasti sociálního začleňování a přístupu na trh práce pro nejohroženější skupiny. Analýzu vypracovala Schola Empirica z.s. jakožto příjemce podpory v uvedeném projektu společně se spolupracujícími organizacemi zapojenými do tohoto projektu – spolkem Romano jasnica z.s., Úřadem městského obvodu Ústí nad Labem – Neštětice a Azylovým domem pro ženy matky s dětmi o.p.s. ve Vsetíně.

Inovace cílí na sociální a terénní pracovníky, kteří v rámci své profese dochází do rodin. V rámci projektu byli pracovníci proškoleni a podporováni v implementaci ověřeného nástroje podpory rodičovských dovedností „Celoživotní program zdravého rodičovství pro malé děti“. Místem a časem realizace inovace navazuje na stávající model terénních služeb, ale inovačně působí na charakter, tj. na způsob a obsah intervencí.

Projekt sociální inovace se zaměřuje na 2 cílové skupiny:

1. pracovníci sociálních/terénních služeb, jejichž práce s rodinami bude vlivem této sociální inovace zkvalitněna
2. rodiny s malými dětmi, sociálně vyloučené či ohrožené sociálním vyloučením.

Tento dokument představuje analýzu cílové skupiny sociálních a terénních pracovníků projektu. Svým obsahem navazuje na „Kvalitativní zprávu ke stavu rodin“ a dokresluje tak informaci o tom, jaké faktory přispívají k úspěšnosti implementace nástroje podpory rodičovských dovedností.

Zpráva je rozdělena do tří částí. První kapitola popisuje sběr dat o spolupracujících organizacích a především samotných sociálních a terénních pracovnících. Druhá kapitola stručně představuje zapojené organizace a jednotlivé sociální a terénní pracovníky, jejich zázemí a dosavadní zkušenosti v kontextu podpory rodin s dětmi ohroženými sociálním vyloučením. Závěrečná kapitola se věnuje reflexi zkušeností a dovedností sociálních a terénních pracovníků získaných během projektu a hodnocení jeho úspěšnosti z pohledu této cílové skupiny.

1. Sběr dat

Představovaná zpráva je postavena na třech zdrojích: polostrukturovaných rozhovorech se sociálními pracovníky a intervenčními pracovníky, závěrečných zpráv od koordinátorů implementace metodiky podpory rodičovských dovedností v zapojených organizacích a v neposlední řadě ze zápisů z pravidelných supervizních setkání a konzultací se zahraničním expertem. Rozhovory se sociálními a intervenčními pracovníky probíhaly po ukončení intervenčních návštěv v rodinách v průběhu dubna 2020 formou online videorozhovorů a měly délku od 35 minut do 60 minut. Cílem těchto polostrukturovaných rozhovorů bylo získat jednak bližší informace o osobním a profesním zázemí a zkušenostech jednotlivých sociálních a intervenčních pracovníků, jednak jejich zkušenosti s uplatňováním metodiky podpory rodičovských dovedností a zhodnocení vlastní úspěšnosti při práci v terénu.

Závěrečné zprávy od koordinátorů implementace metodiky v jednotlivých spolupracujících organizacích přináší ucelené výpovědi v třech základních tématech: dosavadní zkušenosti organizace se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi a terénní prací, zhodnocení účinnosti projektu podpory rodičovských dovedností a vyhodnocení podmínek pro další využití metodiky v rámci budoucích projektů.

V průběhu projektu byly kromě koordinačních a organizačních porad se zapojenými sociálními a intervenčními pracovníky nastaveny také pravidelné supervizní porady, při kterých byly diskutovány osobní zkušenosti, výzvy a potíže s podporou rodin. Proběhly také dvě zahraniční supervizní konzultace (10. a 15.4.2019 a 24. a 25.9.2019) s profesorkou Judy Hutchings z Centra pro empiricky ověřenou ranou intervenci na Bangorské Univerzitě ve Wales, kde byly probírány konkrétní případy rodin a dětí jednotlivých sociálních a terénních pracovníků. Na konci projektu (22. dubna 2020) proběhla závěrečná konference všech zapojených pracovníků projektu opět s touto zahraniční expertkou, jejíž cílem byla společná reflexe zkušeností z podpory rodičovských dovedností.

2. Zapojené organizace a sociální a intervenční pracovníci

Celkově bylo do projektu zapojeno 12 pracovníků a pracovníků z neziskových organizací Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s. – Vsetín, Romano Jasnica z.s. a Městského obvodu Ústí nad Labem - Neštětice. Kapitola ve stručnosti představuje spolupracující organizace projektu a oblasti jejich působení: dvě organizace poskytující sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a také Městský obvod Ústí nad Labem – Neštětice, kde je vysoká koncentrace vyloučených lokalit.

2.1 Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s. – Vsetín

Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s. Vsetín (dále jen AD) je nestátní nezisková organizace založená v roce 2002 Městem Vsetín. Organizace poskytuje registrované sociální služby na území Zlínského kraje: azylové domy, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a odborné sociální poradenství. Prostřednictvím sociálních služeb organizace podporuje osoby v nepříznivé sociální situaci a motivuje je k návratu k běžnému způsobu života. Personálně jsou tyto služby zabezpečeny sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách. Pracovníci mají pro výkon své profese kvalitní teoretické zázemí v podobě kompletně zpracovaných metodik standardů kvality sociálních služeb a pracovních postupů.

Na projektu ze strany organizace spolupracovaly celkem 3 sociální pracovníce, z nichž jedna zastávala i funkci koordinátorky implementace metodiky na podporu rodičovských dovedností. Rodiny zapojené do projektu touto organizací jsou zařazeny do sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Ke konci projektu v dubnu 2020 bylo do projektu v rámci této organizace zapojeno celkem 15 rodin, z toho 4 rodiny svoji účast na projektu předčasně ukončily.

Všechny tři pracovníce AD mají vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce, všechny jsou také matkami dvou, respektive tří dětí. Jejich věk se pohybuje od 42 do 45 let. Všechny pracovníce AD mají více jak 10ti letou praxi (12-14 let zkušeností) na pozici sociální pracovníce a s prací s cílovou skupinou rodin s dětmi. Jejich motivací pro vykonávání této profese bylo především silné sociální citění a s ním spojená touha pomáhat, být prospěšná pro společnost a v jednom případě i osobní zkušenost z vyrůstání v rozvrácené rodině. Všechny tři pracovníce shodně deklarují, že před zapojením do projektu neměly žádné hlubší a empiricky podložené znalosti a zkušenosti s podporou rodičovských dovedností.

Dle sociálních pracovníků AD je u rodin, které v projektu podporovaly, nejvíce problematická mnohavrstevnatost problémů, se kterými se potýkají. Téměř ve všech rodinách je finanční tíseň a problémy s hospodařením, bydlením a některé rodiny jsou sociálně vyloučené. Je proto těžké v tomto kontextu věnovat a udržet pozornost podpoře rodičovských dovedností. Co se týká výchovy, za největší problémy svých rodin pracovníce shodně označují chybějící řád a režim dne, nastavení pravidel a hranic dětem a v neposlední řadě nedostatek času na smysluplné aktivity s dětmi.

2.2 Romano jasnica z.s.

Sdružení Romano jasnica (dále RJ) existuje od roku 1998. Od svého počátku se tato nestátní nezisková organizace zaměřuje na aktivity a činnosti směřující k podpoře integrace příslušníků romské komunity do většinové společnosti. Organizace má své pobočky v několika lokalitách Ústeckého kraje – Štětí, Louny, Krupka, Trmice, Ústí nad Labem, Teplice a Postoloprty. V současné době má organizace

registrovány čtyři druhy sociálních služeb: odborné sociální poradenství; terénní program; nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi.

Na projektu ze strany organizace Romano Jasnica z.s. spolupracovalo celkem 5 sociálních pracovníků a koordinátorka implementace metodiky na podporu rodičovských dovedností. Ke konci projektu v dubnu 2020 bylo do projektu zapojeno celkem 21 rodin ze tří lokalit (Štětí, Louny, Krupka), z toho 5 rodin svoji účast na projektu předčasně ukončilo. Specifický charakter měla práce v lokalitě Ústí nad Labem. Setkání s rodiči neměla charakter individuální práce s rodinou, ale rozvoj rodičovských dovedností probíhal v rámci skupinových setkání.

Zapojené pracovníce spolku RJ mají ve dvou případech pouze základní, respektive středoškolské vzdělání s výučním listem a absolvovaný kurz pracovníka v sociálních službách, ve dvou případech mají vyšší odborné vzdělání v oboru sociální práce, jedna pracovníce má vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce. Jejich věk se pohybuje v rozmezí od 30 do 41 let. Všechny pracovníce jsou matkami (jedna v čase rozhovoru v očekávání), věk jejich dětí se pohybuje od 5 měsíců do 24 let. Na pozici sociální pracovníce či pracovníka v sociálních službách pracují od 2 do 11 let. Jako motivaci pro vykonávání této profese pracovníce uváděly radost z práce s lidmi a s dětmi, různorodost oboru a rozhled, touha pomáhat, ale také finanční důvody. Ani v této organizaci neměly pracovníce před zapojením do projektu žádné znalosti či zkušenosti v oblasti podpory rodičovských dovedností.

Také klienti sociálních a terénních pracovníků RJ se potýkají s mnoha existenčními problémy, dluhy, špatným hospodařením, v některých případech i drogovou závislostí. Dle pracovníků RJ je výrazná také mentalita rodin z romské komunity a aplikace rodinných vzorců „nevýchovy“, neschopnost přemýšlet v dlouhodobém horizontu a absence hodnot jako je vzdělání. Co se týče výchovy dětí, všechny pracovníce shodně pojmenovávají absenci pravidel a neschopnost dodržet řád a režim jako nejvíce problematické.

2.3 Městský obvod Ústí nad Labem – Neštětice

Ústí nad Labem je členěno do 4 městských obvodů - Město, Neštětice, Severní Terasa a Střekov. Na území městského obvodu Ústí nad Labem - Neštětice se nacházejí čtyři sociálně vyloučené lokality. Každá z těchto lokalit je tvořena několika ulicemi či samostatnými domy. Městský obvod Ústí nad Labem - Neštětice se v rámci svých možností a pravomocí snaží řešit situaci rodin s malými dětmi předškolního a mladšího školního věku, které bydlí v rámci vyloučených lokalit nebo jsou ohrožené sociálním vyloučením. Městský obvod spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi poskytujícími sociální služby se zaměřením na děti a mládež působící v jeho obvodu, hojně využívá institut veřejně prospěšných prací (VPP) ve prospěch změny kvality života sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených rodin s malými dětmi a zavedl pozici Asistenta prevence kriminality. Rodiny ze sociálně vyloučených lokalit jsou do projektu zapojeny prostřednictvím spolupráce s asistenty prevence kriminality, kteří lokality pravidelně navštěvují.

Na projektu spolupracovaly dva asistenti prevence kriminality a koordinátorka implementace metodiky na podporu rodičovských dovedností. Ke konci projektu v dubnu 2020 bylo do projektu zapojeno celkem 20 rodin z toho 3 rodiny svoji účast na projektu předčasně ukončily.

V Neštětích, přesněji v sídlišti Mojžíř, kde žije přibližně 2 300 osob, vykonávali činnost v rámci projektu dva pracovníci, kteří jsou zaměstnaní u Městské policie Ústí nad Labem, jeden jako asistent prevence kriminality a druhý, který je mentorem asistentů. Oba pracují na této pozici již několik let. Nešlo zde tedy o kvalifikované a v oboru vzdělané sociální pracovníky, kteří vykonávají sociálně aktivizační služby a sociální terénní práce jako registrované služby, nicméně zapojení členové týmu se

při své civilní práci téměř denně setkávají se situacemi, kdy se snaží řešit různé problémy a pomáhat rodinám i jednotlivcům a SAS i terénní práci de facto naplňují (vystěhování rodiny z bytu, domácí násilí, problémy s návykovými látkami, nedostatek peněz, nezvládnutí výchovy dětí a další).

Více než dvě třetiny obyvatel sídliště Mojžíř tvoří Romové. Nespornou výhodou členů týmu je neformální přístup, znalost romského jazyka, zvyků a tradic, „umět se vžít“ do problému. Zčásti je výhodou i skutečnost, že si již vybudovali nějakou pozici v zaměstnání a stali se „známými“. Toto může sloužit jako dobrý vzor především pro děti a mladistvé.

Oba pracovníci jsou také vnitřně motivováni pomoci členům své komunity zařadit se do většinové společnosti. Silně vnímají potíže rodin, se kterými v projektu pracovali, jako je sociální ohrožení, kriminalita, špatná finanční situace, záškoláctví dětí. Pracovníci tvrdí, že hlavní problém je v samotných rodičích, kteří nevědí nic o výchově, protože sami neměli žádný vzor. V širším kontextu těmto rodinám schází nastavení hodnot jako je zodpovědnost, pravidelné chování do práce, vydělávání peněz a zajišťování pravidelné školní docházky u dětí.

3. Reflexe zkušeností práce s metodikou na podporu rodičovských dovedností a hodnocení úspěšnosti projektu

3.1 Důležité a obtížné kroky metodiky

Všichni pracovníci projektu zapojení do terénní práce se shodli na tom, že nejdůležitějším krokem metodiky pro dosažení pozitivního posunu v rodinách je krok č. 1 – trávení času s dítětem, tj. více spolu komunikovat a vytvořit a upevňovat tak hodnotný vztah. Nezbytným předpokladem pro dosažení pozitivních a hlavně trvalých změn jak v chování pečovatelské osoby, tak dítěte, je dle sociálních pracovníků pochopení podstaty celého programu rozvoje rodičovských dovedností a zaměření se na pozitivní rodičovství. Když si matky byly schopné uvědomit, že mají problémy s výchovou svých dětí a byly samy od sebe motivované s tím něco udělat, byly ochotnější naslouchat radám sociálních pracovníků a pracovníka. Bohužel ne ve všech případech se tak stalo a matky nebyly schopné komplexně vnímat a hlavně pochopit podstatu programu. Avšak i u nich sociální pracovníci pozorují dílčí změny a úspěchy především v tom, že s dětmi tráví více času.

Dalším důležitým krokem, ale zároveň obtížným v jeho dodržování, bylo dle zapojených pracovníků a pracovníka nastavení pravidel a s ním spojené užívání odměn a pochval. V rodinách často pravidla a hranice zcela chyběly, byla nastavena jednostranně a autoritativně bez vzájemné domluvy s dítětem či příliš negativně vymezena ve formě zákazů. Dle pracovníků bylo problematické především přenastavení myšlení od trestů za nevhodné chování či neposlušnost směrem k odměňování a chválení pozitivního chování dětí.

Nejobtížnější k porozumění byly pro pečující osoby dle sociálních pracovníků a pracovníka kroky 2 – Řekni, co vidíš, 7 – Přesměrování pozornosti a 10 – Používání přestávky na uklidnění. Pečující osoby často nechápaly, proč mají popisovat to, co dítě zrovna dělá. Nechápaly smysl a podstatu tohoto kroku. Důvodem může být dle sociálních pracovníků citová oploštělost některých klientek, které nejsou schopny samy popisovat, co vidí, natož co zažívají. S přesměrováním pozornosti dítěte také souvisí vlastní schopnost matek ovládat své emoce a v klidu dítěti říct, co si přejí.

3.2 Postup předávání metodiky v rodinách

Nejčastějším postupem sociálních pracovníků a pracovníka projektu při podpoře rodičovských dovedností během intervenčních návštěv v rodinách byla snaha řídit se metodikou, tj. jít krok po kroku. Ne vždy na sebe však jednotlivé návštěvy v tomto ohledu navazovaly. Do plánů často zasahovaly jiné problémy v rodině, jako řešení finanční situace či bydlení, popř. zhoršení zdravotního stavu. Pracovnice musely také často jednotlivé kroky metodiky opakovat a znovu procvičovat. Často využívali modelové příklady jak z metodiky (komiksy), tak příklady z vlastního života, což pomohlo k pochopení podstaty problému. Specificky v Neštěmicích se pracovníkům osvědčilo využívání omalovánek "Pojďme si spolu povídat", kdy se dítě zároveň učilo zručnost, barvy a počítání a matce byl vysvětlován výchovný krok.

Nejednoznačné jsou zkušenosti z využívání hraní scének, kdy se pečující osoba společně se sociálním pracovníkem/pracovnicí měli vžít do role dítěte a matky a nacvičit tak nějakou situaci. Některé pracovníce s tím neměly dobrou zkušenost, především kvůli nižším kognitivním schopnostem klientek, které si moc neumějí představit, natož ztvárnit emoce dítěte. Jiné pracovníce si tuto techniku chválily, protože si díky ní samy matky uvědomily, jaké má dítě emoce a jak je prožívá.

Shodným rysem postupu všech sociálních pracovníků a pracovníka je individuální přizpůsobení se potřebám dané rodiny, jak v tempu výkladu a procvičování jednotlivých kroků metodiky, tak v hloubce a komplexnosti celého systému pozitivního rodičovství a stavění tzv. Domu podpory. Pracovnice a pracovník se také snažili využívat aktuální problémové situace s dětmi v rodinách a vztahovat je k jednotlivým krokům metodiky.

Část pracovníků svým klientkám zadávala i domácí úkoly či doporučení, na co se do příští návštěvy zaměřit. Udržení této individuální linie při návštěvách a navazování na předchozí probranou látku se ukázalo jako nezbytné pro osvojení a upevnění nových přístupů v chování směrem k dítěti. Avšak v některých případech bylo využití tohoto postupu dle sociálních pracovníků velmi obtížně realizovatelné, protože klientky se neumějí vztahovat do budoucna, žijí ze dne na den. Sociální pracovníce ověřovaly pochopení daného kroku metodiky klientkou jednak prostřednictvím komiksů, kdy měly matky popsat, co je na daných situacích špatně a pojmenovat správné jednání, jednak na bezprostředních situacích a chování klientky směrem k vlastnímu dítěti, jelikož děti byly povětšinou během návštěv intervenčních pracovníků přítomny.

3.3 Zhodnocení vlastní práce v projektu a sebereflexe

3.3.1 Obtíže a výzvy

Pokud zapojení sociální pracovníci zmiňují nějaké obtíže či výzvy, kterým během projektu čelili, jednalo se především o problematiku udržení motivace rodin v projektu podpory rodičovských kompetencí pokračovat. S tím souvisí i obtíž jedné pracovníce, která měla problém vysvětlit svým klientským rodinám celkový obsah projektu tak, aby pochopily, o co jde. Motivace rodin postupně upadávala, rodiny si představovaly okamžité výsledky a okamžitou změnu chování dětí, současně si však ale matky nepřipouštěly, že pro případnou změnu chování dětí je nutná jejich aktivní spolupráce a práce s dětmi i mimo intervenční setkání. Podle některých pracovníků měly rodiny nereálná očekávání, že jim sociální pracovníce vychovají vlastní děti a ty budou poslušné. Bylo těžké najít takovou rodinu, která si sama uvědomuje svoje limity a výchovné problémy dětí a je vnitřně motivovaná na sobě v tomto ohledu pracovat.

Část pracovníků se potýkala s problémem dostat se během intervenčních návštěv v některých rodinách k jádru věci, tj. k rodičovským dovednostem. Během intervencí členové týmu museli řešit i problémy v rodině, které se netýkaly samotného projektu, tj. podpory rodičovských dovedností nebo výchovy dětí. Bylo to pro ně samotné náročné a vyžadovalo to strávit více času v rodině při jedné intervenci. Po nějaké době se podařilo zkrátit čas věnovaný potížím nebo to řešili tím, že s rodinou komunikovali i během setkání s rodinami ve svém volném čase.

Zapojení pracovníci prevence kriminality v Neštěmicích na začátku realizace projektu museli ujišťovat zapojené rodiny o naprosté anonymitě, nicméně ve chvíli, kdy po nich žádali vyplnění monitorovacích listů, setkali se u rodin s nevolí a museli je opakovaně ubezpečovat, že se jedná o formalitu a nikdy nebudou spojeny monitorovací listy s dotazníky a kazuistikami. Po nějaké době obavy rodin opadly, z části díky faktu, že členové týmu patří mezi starousedlíky a jsou v místní komunitě známí i tím, že dlouhodobě pomáhají rodinám.

Absence odborného vzdělání zapojených pracovníků v Neštěmicích se v některých situacích projevila a sami pracovníci jsou si toho vědomi. Šlo především o obtíže formulovat svá zjištění z návštěv v rodinách do kazuistik, časté gramatické chyby v zápisech, nedostatečná slovní zásoba. Obecně měli tito pracovníci nevýhodu v tom, že nejsou zvyklí dlouhodobě plánovat, vyhodnocovat a zaznamenávat své aktivity v rodinách v rámci projektu.

3.3.2 Osobní přínos ze zapojení do projektu

Zkušenější a služebně starší sociální pracovnice zapojené v projektu shodně deklarují, že kdyby metodiku znaly dříve, když vychovávaly své děti, hodně by jim ve výchově pomohla. Celkově jim zapojení v projektu rozšířilo obzory a poznatky, dalo prostor pro sebereflexi vlastních výchovných postupů a také toho, jak byly vychovávány ony samy. To je dle jejich slov velmi důležité pro uvědomění si vlastních vzorců chování a jejich vědomou změnu.

Některé pracovnice to posílilo v jejich odhodlání a motivaci šířit poslání metodiky dál mezi lidi a pomoci tak co nejvíce rodinám a hlavně dětem. Metodika je totiž dle jejich názoru jednoduše uchopitelná a aplikovatelná nejen na jakékoliv děti, ale na různé vztahy (partnerské, profesní).

Konkrétně pracovnice zmiňují kroky jako ignorování nevhodného chování, častější chválení za pozitivní chování či dílčí úspěchy dítěte nebo důslednost v dodržování nastavených pravidel.

3.3.3 Sebehodnocení vlastních ne/úspěchů

Většina zapojených rodin v lokalitě Neštěmic si přála, aby jejich dítě „umělo poslouchat“ a pomáhalo s domácností bez jakékoli sebereflexe. V tomto bylo pro intervenční pracovníky velmi obtížné nasměrovat rodiče potřebným směrem a udržet ho v něm. Pro intervenční pracovníky i pro rodiče bylo a je velmi obtížné změnit vzorce chování v rodinách, které se opakují po generace. Rodiče nejsou zvyklí věnovat se svým dětem, pomáhat jim se zvládnutím školních povinností, být trpěliví, nepoužívat vulgární slova, nenadávat a velmi často používají fyzické tresty. Jedním z deklarovaných úspěchů intervenčních pracovníků v této lokalitě je zasetí stěžejních myšlenek do podvědomí rodiče (věnovat se dítěti individuálně, pravidelně, nepoužívat vulgární nadávky, odměňovat dítě, ustupovat od fyzických trestů). Opět zde bylo výhodou, že členové týmu zde žijí a mohou působit na rodiny ve větší míře a také si rodinu „zkontrolovat“. Samotný fakt, že někdo ukázal rodičům jinou cestu, jak být rodičem, je neocenitelný. Pro rodiče samé to mohlo znamenat i negativní pocity, ve chvílích, kdy si uvědomili, jak se k nim chovali jejich rodiče.

Celkově sociální pracovnice projektu pozorují alespoň dílčí změny v přístupu rodičů k dětem, ale i v chování samotných dětí (lepší vzájemná komunikace, zklidnění agresivního chování dětí, více společně stráveného času). Pokud hodnotí svoje neúspěchy, tak především v motivaci rodin ke změnám či vůbec jejich udržení v projektu. To, že se klienti v některých situacích vrací do zajetých vzorců chování, nevnímají jako svůj neúspěch nebo selhání, nýbrž jako běžnou součást transformačního procesu. Je těžké během několika měsíců v hlavách klientek přenastavit i generačně předávané vzorce chování a výchovy.

3.3.4 Doporučení pro další využití metodiky v rámci budoucích projektů

Co se týká doporučení pro další využití metodiky, byla především zmiňována doporučení ohledně delšího období intervencí v rodinách. Pokud si uvědomíme, že ohrožené rodiny nemají či nevyužívají žádné jiné zdroje znalostí ohledně rodičovských dovedností, jejich vzorce chování jsou hluboce zakořeněné a přetrvávají po několik generací, není dostačující začít s nimi pracovat a po jednom či dvou letech práci ukončit a nechat to na nich. Sociální pracovnice doporučují minimálně pět let samotných intervencí plus navázanou práci sociálních pracovníků působících v rodinách. Aby podpora rodin v rozvoji rodičovských kompetencí mohla účinně probíhat i po ukončení samotného (iniciačního) projektu, bylo by vhodné do metodiky zaškolit mnohem více sociálních pracovníků (pracovníků neziskových organizací, sociálních pracovníků municipalit) v dané lokalitě.

Další zmíněné doporučení sociálních a terénních pracovníků se týkalo výběru rodin do projektu, což souvisí s popsáním bodem výše ohledně nízké motivovanosti rodin. Bylo by dobré např. i ve spolupráci s OSPODem či pedagogicko-psychologickými poradenskými centry vtypovat vhodné rodiny, které jsou

si vědomy vlastních problémů a stojí o to je aktivně řešit. Zároveň je obtížné pro rodiny, které řeší další sociální problémy (dávky, bydlení, dluhy, závislosti apod.), věnovat dostatečný čas výchově dětí. Práce s takovými rodinami klade velké nároky na schopnosti sociálních pracovníků podpořit tyto rodiny a udržet jejich motivaci věnovat se soustavné práci na rodičovských dovednostech a výchově dětí.

Předchozí vzdělání a zkušenosti sociálních a terénních pracovníků provádějících intervenci v rodinách jsou pravděpodobně důležitými faktory pro schopnost zprostředkovávat jednotlivé části metodiky a podporovat rodiče v dosažení stanovených výchovných cílů v každé fázi intervence. V průběhu konzultací a hodnocení dopadů intervence byly pozorované rozdíly mezi způsoby práce a výsledky jednotlivých pracovníků.

Pracovníci, kteří měli ukončené vzdělání v oboru sociální práce, lépe chápali podstatu metodiky a byli schopni lépe komunikovat kroky metodiky rodičům. Zároveň měli méně problémů s předčasným ukončením spolupráce, dokázali lépe zhodnotit úspěchy své práce s rodinou a hledat řešení, když se to nepodařilo. Důležitou součástí úspěchu byla také metodická podpora a schopnost se o své zkušenosti podělit s kolegyní.